INFORMATION TILL OMSORGSPERSONER

Hedersrelaterat våld och förtryck

Vad är hedersrelaterat våld och förtryck?

Hedersrelaterat våld och förtryck (HRV) är handlingar som syftar till att bevara eller återupprätta en individs, familjs eller grupps heder. Ansvaret för familjens heder bärs av hela nätverket och individers rättigheter att fatta egna beslut blir underställda familjens eller släktens vilja. HRV kan innebära kontroll, hot, tvång, begränsningar och våld mot den som inte följer eller bryter mot uppsatta normer.

Vanliga tecken på hedersrelaterat våld och förtryck

- Begränsningar av barns sociala liv, fritid och framtidsval
- Kontroll över klädsel, umgänge och rörelsefrihet, ofta när det gäller flickors och kvinnors sexualitet
- Förbud mot relationer eller att delta i aktiviteter
- Förväntningar på att barn kontrollerar syskon
- Ofta är det flera personer som utsätter (familj/släkt/nätverk)
- Våld förekommer som bestraffning och för att återupprätta heder. HRV förekommer även tillsammans med andra former av våld
- Kan vara synligt eller dolt. Barn kan framstå som fria i vissa sammanhang men begränsade i andra
- Allvarliga former är tvångsäktenskap, barnäktenskap och könsstympning

Vilka drabbas?

HRV riktas främst mot flickor och kvinnor, men även pojkar och unga män kan utsättas. Särskilt utsatta grupper är HBTQI-personer och barn med funktionsnedsättning.

Vanliga missuppfattningar

- HRV kräver inte flera förövare - en person kan agera med hedersmotiv
- Handlingar kan riktas även mot personer utanför familjen
- Motiv kan handla om att skydda någon annans heder
- HRV finns i olika sammanhang, det är inte kopplat till en specifik kultur eller religion

Vanliga reaktioner hos barn, ungdomar respektive omsorgspersoner

Barn som lever med hedersregler kan känna sig rädda, ledsna, arga eller förvirrade. En del skäms och tänker att det är de själva som gör fel och skapar problem för familjen. Det är vanligt att vilja vara lojal mot familjen, samtidigt som man vill ha mer frihet. Det kan kännas jobbigt och svårt. En del barn vänjer sig vid reglerna och reagerar mindre utåt, andra kan bli oroliga, spända eller tystare än vanligt. Många barn försöker anpassa sig för att undvika konflikter.

Många ***ungdomar*** upplever en lojalitetskonflikt mellan egna behov och familjens krav. Vanliga känslor är rädsla, skam, ilska, sorg och hopplöshet. Tankar kan handla om att vara övervakad eller kontrollerad, inte få bestämma över sitt eget liv eller att riskera konsekvenser om man bryter mot regler. Många beskriver en inre stress och att behöva leva olika liv i olika sammanhang. Det är vanligt att försöka anpassa sig, dölja saker, undvika situationer eller ibland protestera. Det kan vara svårt att berätta för andra eftersom det är en komplex situation som ofta inte syns utifrån.

Omsorgspersoner som har en livssituation där hedersregler och kontroll styr kan uppleva en stor press att upprätthålla familjens normer, kopplat till ansvar för familjens rykte. Många är oroliga för sociala konsekvenser om regler inte följs. Känslor som rädsla, skam, stress och ambivalens är vanliga, särskilt när barnets behov krockar med normer i familjen eller nätverket. Vanliga tankar kan handla om att behöva skydda familjen eller andra familjemedlemmars ställning eller rykte. HRV innebär ofta att många personer påverkar, kontrollerar och begränsar barnets liv. Det kan finnas en omsorg om barnet, men som uttrycks genom regler och kontroll som begränsar barnets liv.

Det krävs ofta mycket stöd från det privata nätverket och/eller samhället för att bryta sig loss från en hederskontext. För att kunna leva i frihet och inte riskera straff tvingas en del flytta till en hemlig ort.

Vanliga reaktioner hos barn och ungdomar efter att ha lämnat

Barn och ungdomar som har lämnat en situation med hedersrelaterat våld och förtryck kan känna lättnad och trygghet, men även rädsla, skuld, skam och saknad efter familjen. Många fortsätter vara vaksamma och oroliga för konsekvenser, konflikter och vad som ska hända i framtiden. Lojalitetskonflikter är vanliga och kan påverka relationer både till familjen och nya omsorgspersoner. Reaktionerna förändras ofta över tid och behöver förstås som vanliga efter att ha levt med kontroll, begränsningar och starkt socialt tryck. Barn och ungdomar som levt med hedersrelaterat våld och förtryck kan behöva stöd för att förstå sina känslor, tankar och reaktioner och för att känna trygghet i sin nya situation.

Lär dig mer!

Barnkonventionen (barnombudsmannen.se)

Hedersrelaterat våld och förtryck (umo.se)

Referenser

Jernbro, C. & Landberg, Å. (2024). Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck – förekomst, riskfaktorer och hälsokonsekvenser.